

Kalevala kristinusko ja Suomen kansa

Puhe Kalevalajuhlissa Helsingissä 25.11.1917

Suomen kansa ei ole vielä lopullisesti ratkaissut millaisessa arvossa sen tulee pitää Kalevalaansa, s.o. vanhaa isiltä perittyä viisauttaan, vaikka kyllä on valmiita mielipiteitä siitä, mitä Kalevala muka on. Onhan tieteellinen katsantokanta, joka pitää Kalevalaa ja Suomen kansan vanhoja runoja yleensä osaksi esteettisinä todistuskappaleina kansamme runollisuudesta, osaksi historiallisina muistomerkkeinä kansamme menneisyydestä. Ennen kaikkea runot kuitenkin ovat taiteellisia todistuksia Suomen kansan rikkaasta mielikuvituksesta, syvästä luonnon ihailusta ja ehtymättömästä runosuonesta.

Onhan sitten toinen, jokapäiväinen katsantokanta, joka arvostelee Suomen kansan vanhaa runoutta kristityllä silmällä. Samalla kun se myöntää Kalevalan taiteellisen kauneuden, se pitää siinä esiintyvää elämänymmärrystä aito pakanallisena, jonka tähden Kalevalalla ei ole mitään elävää ja oleellista merkitystä nykyajan ihmisille. Emme me nykyajan kristityt ihmiset saattaisi ottaa Kalevalan pakanallisia sankareita esikuviksemme ja oppaiksemme, olivat ne aikoinaan kuinka ”viisaita” tahansa!

Tuntuu täten siltä, kuin Kalevalan ja Suomen muinaisen runouden problemi olisi jo tyystin ratkaistu — ja ratkaistu sangen yksinkertaisella ja luonnollisella tavalla.

Mutta on olemassa kolmas näkökanta Suomen kansan runouden ja muinaisuuden suhteen, näkökanta, joka on siksi selväpiirteinen ja voimakas, joka tuo Suomen kansan pakanuuden niin elävänä etemme, että tämä aivankuin sanoo: ”tässä olen, Suomen kansan vanha pakanuus, tässä olen kalevalaisten runojen muodossa ja tässä asetan itseni nykyaikaisen kristillisen elämäntähtäyksensä rinnalle. Olen niin

voimakas ja elämää täynnä, että teidän pitää valita kristinuskon ja minun välilläni tai omistaa molemmista paras!” Tämä kolmas näkökanta ei ole vielä kaikkialla tunnettu, mutta sillä on kansassamme jo niin paljon kannattajia — ja minä tahtoisin lukea näiden joukkoon karjalaiset runolaulajat ja tietäjät itse, — ettei sitä käy syrjäyttäminen. Ja vaikka väitettäisiin, että mistään valinnasta kristinuskon ja Suomen kansan pakanallisen elämänviisauden välillä ei voi olla kysymystäkään, koska se valinta jo on tapahtunut, täytyy asiaa harkitessa myöntää, että tuo kolmas näkökanta sittenkin on oikeutettu epäillessään onko valinta tapahtunut. Sillä olemmeko me nykyajan ihmiset todella valinneet kristinuskon? Onko Suomen kansa todella omaksunut kristinuskon? Ei ole, sillä vielä ei olla selvillä eikä yhtä mieltä siitä, mitä kristinusko on.

Itse asiassa on monenlaisia selityksiä kristinuskon olemuksesta ja etenkin levinyt on tietenkin kirkon selitys. Mutta jos olemme rehelliset itsellemme ja kristinuskolle, täytyy sanoa, että on olemassa selitys, jota ei voi kumota, vaikka sitä kuinka kierrettäisiin. Tämä selitys kuuluu: kristinusko on Jeesuksen Kristuksen seuraamista ajatuksissa, sanoissa ja töissä. Kukaan ei voi kieltää, ettei olisi kristinuskoa seurata Jeesusta. Päin vastoin täytyy jokaisen tunnustaa, että kristinusko ainakin on sitä, että seurataan Jeesus Kristusta elämässä.

Pitämällä kiinni tästä kristinuskon määritelmästä saatamme syystä kysyä, onko meidän aikamme, onko Suomen kansa kristitty, ja nöyrä vastaus kuuluu: ei ole. Huulillamme tunnustamme olevamme, mutta todellisuudessa emme ole kristittyjä, koska emme ajatuksissa, sanoissa ja töissä joka hetki elämässämme seuraa Jeesusta Kristusta, koska emme aina kulje hänen jäljissään.

Mutta jos emme ole kristityitä emmekä liioin pakanoita, mitä sitten olemme? Taistelevatko ehkä kristinuskon ja pakanuuden voimat meissä ylivallasta? Älkäämme ainakaan hämmästykö, että esi-isäimme vanhan väinämöisviisauden ääni kuuluu kansassamme ja kysyy: ”osaatteko valita meidän välillämme, osaatteko valita vanhan pakanuuden ja kristinuskon välillä? Osaatteko valita vai osaatteko mahdollisesti luoda jotain uutta?”

Mikä sitten on tuo kolmas katsantokanta, joka asettaa meidät tällöisen ristiriidan eteen? Se on vanhan väinämöisviisauden oma kanta. Kuten edellisetkin kannat se perustuu määrättyyn maailmankatsomukseen, joka eroaa sekä tieteellisestä materialismista että lahkolaishenkisestä kristillisyydestä, maailmankatsomukseen, joka on sekä materialismin että lahkolaisuuden vastakohta. Tätä maailmankatsomusta kutsutaan erilaisilla nimillä, milloin teosofiaksi, milloin salatieteelliseksi näkökannaksi, milloin esoteerisuskonnolliseksi, milloin spiritualistiseksi maailmankatsomukseksi. Sen pohjasävel on usko henkeen, se näkee hengessä, tajunnassa, sielullisuudessa elämän painopisteen. Se ei rajoita elämän todellisuutta näkyväiseen maailmaan, vaan uskoo ja opettaa, että näkyväinen maailma on vain todellisuuden ulkonaisin verho, jumalallisen puvun ulkonaisin lieve, ikäänkuin kosmoksen pinta. Näkyväinen maailma on henkisen eli todellisen maailman ilmennys, jonka sisässä ja takana on aatevaltojen todellisuus.

Tämä spiritualistinen maailmankatsomus on Kalevalan oma, sillä Kalevalakin näki muodon takana todellisuuden, luonnon täynnänsä eloa ja eläviä olentoja.

Kun pidämme kiinni tästä Kalevalan elämänymmärryksestä, silloin heti luovumme materialistisesta maailman-

katsomuksesta, koska uskomme sieluihin ja henkiin ja näky-mättömään maailmaan.

Eikä tämä kalevalainen kanta ole niinkään järjetön.

Millä tavalla esim. arvostelemme ihmisiä ja kansoja? Muuan arvostelutapamme turvautuu suorastaan sanaan ”henki”. Sanomme näet, että toiset ihmiset ovat henkisesti kuolleita eli henkisesti nukkuvassa tilassa ja toiset taas henkisesti hereillä eli henkisesti eläviä. Henkisesti kuollut on mielestämme ihminen, joka syö ja juo, tekee työtään ja jatkaa sukuaan, mutta ei harrasta mitään henkisiä asioita, vaan on kokonaan kiinni aineellisessa maailmassa ja ruumiillisissa nautinnoissa. Kun taas sanomme ihmisestä, että hän on henkisesti hereillä, niin ajattelemme esim. työmiestä, joka täyttää velvollisuutensa tunnollisesti, mutta samalla harrastaa oman henkensä valistamista, ottaa osaa yhteiskunnallisiin rientoihin j.n.e. Henkisesti vireä on myös uskonnollisesti herännyt ihminen, joka ei yksinomaan usko kivettyneisiin dogmeihin, vaan samalla ja etupäässä koettaa siveellisesti kasvattaa itseään. Niinkään ovat runoilijat, kirjailijat, filosofit, oppineet, taiteilijat, luovat nerot henkisesti hereillä, sillä heillä on näköaloja, heillä on ihanteita, joiden puolesta työskentelevät, heille on auennut elämän suuruus, koska heidän sydämessään palaa rakkaus aatteelliseen työhön ja toimintaan. Ja jos ajattelemme sotilasta, joka lähtee sotaan rakkaudesta isänmaahansa, täytyy meidän sanoa, että hänkin on henkisesti herännyt.

Samoin on kansojen laita. Henkisesti kuolleen sanomme sen kansan olevan, joka ei tavoitele muuta kuin aineellista suuruutta ja sapelivaltaa, jonka harrastus rajottuu kansalaisten aineelliseen mukavuuteen, joka on noussut rikkauteen, mutta ei käytä rikkauttaan muuhun kuin nautintojen hankkimiseksi, joka ei eikä rakasta sielullisia ja henkisiä elämän arvoja. Me

sanomme semmoisesta kansasta, että se kulkee rappiotaan kohti. Mutta sellainen kansa, joka elämässään, taiteessaan ja tieteessään tahtoo ratkaista suuria inhimillisiä problemeja, se kansa on henkisesti elävä kansa.

Jos nyt kysymme itseltämme ja toisiltamme, minkätähden kutsumme toista yksilöä tai kansaa eläväksi, toista kuolleeksi, emme saata vastata muuta vastata kuin että tunnemme sen niin olevan, ilmaisemme sanoillamme sisäisen näkemyksemme ja arvostelumme. Ja kuitenkin voimme kysyä erityisellä äänenpainolla, *minkätähden* toiset ovat henkisesti eläviä ja toiset henkisesti kuolleita? Jokapäiväinen ihminen, joka ei harrasta kuin omaa ja omaistensa aineellisia etuja, on henkisesti kuollut. Toinen ihminen haaveilee ja harrastaa yleishyödyllisiä asioita ja kysyy eivätkö olot ja asiat voisi olla niin ja niin. Hän on henkisesti elävä. Tiedämme hänen elämällään olevan enemmän arvoa, kuin toisen. Mutta miksikä? Jos materialismi on oikeassa, ei tällä elämällä ole paljonkaan arvoa. Yksilön kannalta on yhdentekevä, elääkö hän ihmiskunnan vai oman onnensa eteen! Ihanteellisella elämällä on korkeintaan esteettinen arvo. Mutta minkätähden itsestä onnea kaipaava yksilö uhrautuisi estetiikan takia? Ja kansojen suhde on sama!

Meidän arvostelumme osottaa siis tahtomattamme ja huomaamattamme, ettemme ole materialisteja! Emme hyväksy kielteistä kantaa. Emmekä kuitenkaan tiedä todellista syytä, minkätähden arvostelemme niinkuin arvostelemme.

Silloin tulee meille avuksi tuo kolmas maailmankatsomus Kalevalan oma elämänymmärrys. Se tulee meille avuksi ja selittää minkätähden meidän tulee kutsua toisia henkisesti eläviksi ja toisia henkisesti kuolleiksi. Tämä elämänymmärrys, joka uskoo henkimaailmaan ja tietää, että näkymättömässä maailmassa toimivat ja vaikuttavat henkiset voimat, se sanoo,

että aatteet ja ihanteet, mielikuvat ja ajatukset, kaikki nuo suuret tunteet, jotka elähyttävät yksilöitä ja kokonaisia kansoja, ne ovat todellisuuksia, ne ovat olemassa. Aatteet eivät ole olemassa ainoastaan yksilöiden sielussa jonkinlaisina subjektiivisina voimina, jotka tilaisuuden sattuessa purkautuvat pinnalle, vaan ovat objektiivisina todellisuuksina olemassa henkisessä maailmassa. Henkimaailman kannalta on sentähden semmoinen yksilö ja kansa kuollut, jota ei elähytä mitkään henkiset voimat, mitkään todellisuudet näkymättömässä maailmassa vaan joka on henkisesti katsoen onttu ja tyhjä, kuin nukkuva elämän näyttämöllä. Ja se kansa tai yksilö sitä vastoin elää henkisesti, jonka takana toimivat suuret henkivoimat, joka uskoo henkiseen todellisuuteen ja saa tarmonsaa ja elämänintonsa näkymättömiltä auttajiltaan.

Tältä kannalta katsoen kalevalaiset aatteet, kalevalaiset sankarikuvat, Kalevalassa esiintyvät henkilöt ja jumalat ovat olemassa näkymättömässä maailmassa elävinä todellisuuksina. Ne ovat suuria psykologisia voimia nuo Kalevalan Väinämöiset, Ilmariset, Lemminkäiset ja muut sankarit, sielullis-henkisiä voimia näkymättömässä maailmassa. Sentähden ovatkin eläneet läpi aikojen kansan muistissa, sentähden ovat nyt tulleet päivän valoon Suomen kansassa. Ei Lönnrot löytänyt Kalevalaa sentähden, että Suomen kansa oli sattunut muistissaan säilyttämään joitakin runonpätkiä, vaan Kalevalan sankarit kutsuivat esille kansastaan Lönnrotin sentähden, että Suomen kansa oli uskonut niihin henkivaltoihin ja niihin henkisiin todellisuuksiin, joita kuvataan kalevalaisten sankarien nimillä. Sitä enemmän, koska ne eivät ainoastaan ole psykologisia voimia, vaan myöskin henkisiä persoonallisuuksia, eläviä henkiolentoja, jotka omalla olemisellaan ylläpitävät muistoa itsestään kansan mielikuvituksessa.

Tältä kannalta ymmärrämme myös, kuinka nuo sankarikuvat alkuaan ovat syntyneet kansan mielikuvituksessa. Semmoiset kuvat astuvat kansan mielikuvitukseen sillä tavalla, että kansan keskuuteen syntyy yli-ihminen, jonka henki on rikkaampi kuin tavallisten ihmisten, joka aivankuin personoi jonkun henkisen ihanteen. Jokin yksilö näyttää ensin tuon ihanteen ruumistuneena, personallistuttaa aatteen, ja kun hän on poistunut elämän näyttämöltä, lisäävät jälkeläiset piirteitä ja voimia hänen kuvaamalleen henkiselle todellisuudelle. Näin syntyvät henkimaailman suuret psykologiset ja aatteelliset voimat, ja missä sankarivainajat yhä elävät ja vaikuttavat kansansa tajunnassa, siinä kansalla on mahdollisuus jatkuvasti edistyä ja kehittyä. Sillä aatevallat yksin luovat historiaa.

Ymmärrämme niinikään, millä tavalla kristinusko on syntynyt ja mikä on kristinuskon voima. Me tiedämme sen historiasta. Kristinusko on syntynyt sillä tavalla, että mahtava henkipersonallisuus, Jeesus Kristus on maan päällä esiintynyt, näyttänyt maailmalle ihanteellisen kuvan ihmisestä, personoinut suuren jumalallisen todellisuuden ja jättänyt jälkeensä sankarikuvan, johon myöhemmin on piirre piirteeltä tehty lisäyksiä. Mutta kuoltuaan hän ei ole hävinnyt olemattomiin eikä poistunut ihmiskunnan ilmoilta. Hänen luomansa kuva ihanteesta elää näkymättömässä maailmassa suurena psykologisena voimana, jota voimme kutsua Jeesukseksi Kristukseksi. Mutta hän itse elävänä henkipersonallisuutena elää kuvansa takana ja vaikuttaa niihin inhimillisiin sieluihin, jotka Jeesukseen Kristukseen uskovat.

Tällä hetkellä meillä suomalaisilla on edessämme pakanaus ja kristinusko. Eikä ole pakanaus vanhaa ja kuollutta, ei ole kristinusko dogmisysteemiä eikä määrättyä kirkkoa, vaan molemmat ovat elävää todellisuutta. Suomen kansan pakanaus on ikivoimaista väinämöis-viisautta, se on niitä suuria

psykologisia voimia näkymättömässä maailmassa, niitä elämän ihanteita ja niitä sankarikuvia, joiden takana ovat elävinä muinaiset henkipersonallisuudet, Väinämöiset, Ilmariset, Lemminkäiset; väinämöis-voimien takana Väinämöinen, koko Suomen muinainen viisaus personoituna. Samalla tavalla on kristinuskon takana todellinen, elävä psykologinen voima näkymättömässä maailmassa, Jeesuksen Kristuksen mahtava voima ja sen takana Jeesus Kristus henkisenä personallisuutena.

Ja sentähden meidän täytyy kysyä, niinkuin alussa kysyimme, tuleeko meidän valita vanha pakanuus vaiko uusi kristinuskko? Mitä meidän tulee valita? Ja kysymykseemme meidän täytyy saada vastaus, sillä kuten sanoimme, vielä kristinuskko ei ole valittu. Onhan historiallinenkin tosiseikka, että kun Suomen kansa tuli kristityksi, ei se tiennyt, mitä kristinuskko oli, ei se vapaaehtoisesti valinnut kristinuskkoa pakanuutta etevämpänä elämänoppina. Kohtalon pakosta kansamme silloin tuli kristityksi, mutta nyt kansamme eteen tulee aika, jolloin valinta on tapahtuva. Tulee aika, jolloin kansaltamme kysytään, tahtooko se vapaaehtoisesti ruveta seuraamaan Jeesusta Kristusta, sillä muuta todellista kristinuskkoa ei ole. Ja silloin kansamme on ymmärtävä, että kristinuskko ei olekaan pakanuuden vastakohta, vaan pakanuuden jatkoa. Tie kristinuskoon kulkee pakanuuden kautta. Jaloimmassa itsessään jokainen ihminen ja jokainen kansa on pakana. Tähän jaloimpaan itseen jokaisen täytyy eläytyä, ennenkuin hänestä voi tulla Kristuksen seuraaja. Suomen kansan, joka ei ole elänyt loppuun jaloa pakanuuttaan, vaan jonka sydämessä pakanuuden viisaus syrjäytettynä elää, Suomen kansan tulee käydä Kristuksen luo pakanuutensa kautta.

Tämä tapahtuu siten, että me suomalaiset omaksumme sen kalevalaisen maailmankatsomuksen, sen teosofisen elämänymmärryksen, joka hiljaa hiipii meidän sydämiimme. Silloin valmistumme vapaaehtoisesti omaksumaan kristinuskon, joka ei ole kirkkoa eikä dogmeja, vaan ainoastaan elävää elämää, ainoastaan kulkemista Jeesuksen Kristuksen jäljillä. Silloin annamme muinaiset sankarikuvat sydämissämme kasvaa ja kehittyä. Silloin Väinämöinen, Ilmarinen, Lemminkäinen ja muut sankarit meidän kauttamme omaksuvat, mitä kristinuskossa on pakanuutta korkeampaa. Silloin emme tee väkivaltaa kenellekään. Riemumielin Väinämöinen meissä tervehtii Kristusta siinä, missä Kristus on suurempi. Ja Suomen kansamme luo sivistyksen semmoisen, jossa väinämöisviisaus vaikuttaa, samalla kun kansan yksilöt yrittävät kulkea Jeesuksen Kristuksen jäljissä.